

**STUDIJ
PRIMIJENJENA KEMIJA**

ANALITIČKA KEMIJA I

NASTAVNIK:

Izv. prof. dr. sc. Šime Ukić,

Zavod za analitičku kemiju

Marulićev trg 20 (prizemlje desno)

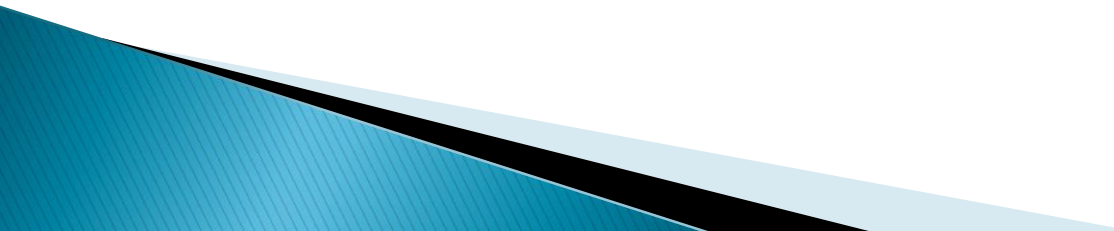
e-mail: sukic@fkit.hr

IZVOĐENJE NASTAVE

- Predavanja: 30 sati
- Seminari: 15 sati
- Laboratorijske vježbe: 30 sati
(3 sata u 7 termina + kolokviji iz vježbi)

PRAVILA ZA POLAGANJE ISPITA:

Uvjeti za izlazak na ispit:

1. Redovito pohađanje predavanja i seminara
  2. Uspješno položen prvi kolokvij iz laboratorijskih vježbi
  3. Uspješno položen drugi kolokvij iz laboratorijskih vježbi
  4. Uspješno završene laboratorijske vježbe
-

PRAVILA ZA POLAGANJE ISPITA:

- ▶ Koliki je ukupan broj bodova?

100 bodova

- ▶ Koliko je bodova potrebno za prolaznu ocjenu?

60 bodova

- ▶ Kako se mogu ostvariti bodovi?

Prisustvovanje predavanjima
Laboratorijske vježbe
Kolokviji
Testovi

PRAVILA ZA POLAGANJE ISPITA:

Kriterij bodovanja:

	MAKSIMALNO	MINIMALNO
Predavanja	5	4
Test 1	25	-
Test 2	25	-
Laboratorijske vježbe	15	6
Kolokviji iz laboratorijskih vježbi:		
1. kolokvij (<i>kationi</i>)	15	6
2. kolokvij (<i>anioni</i>)	15	6
Ukupno	100	50

OCJENJIVANJE:

Broj bodova	Ocjena
50-59	oslobođen pismenog dijela ispita
60-69	dovoljan (2)
70-79	dobar (3)
80-89	vrlo dobar (4)
90-100	izvrstan (5)

OCJENJIVANJE:

Uvjet za izlazak na ispit je pohadanje predavanja i uspješno završene laboratorijske vježbe.

OCJENJIVANJE:

Laboratorijske vježbe:

1. Dolazak na laboratorijske vježbe je obavezan!
2. Na laboratorijske vježbe treba doći pripremljen!
3. Mora se poštivati laboratorijski red!
4. Referati iz laboratorijskih vježbi piše se isključivo u bilježnicu **A4 formata**, predviđenu **samo** za vježbe: *Laboratorijski dnevnik*.
5. Laboratorijske vježbe su završene tek kada su **položena oba kolokvija** i **priznate sve vježbe**.

OCJENJIVANJE:

**Zaslužena ocjena (bodovi) vrijedi
samo za prvi ljetni ispitni rok!!!!**

**Na svim ostalim rokovima ispit se mora u
cijelosti ponovno polagati!!!!**

**Prepisivanje i dogovaranje s kolegama za vrijeme
pisanja testova ili ispita je najstrože zabranjeno!**

LITERATURA

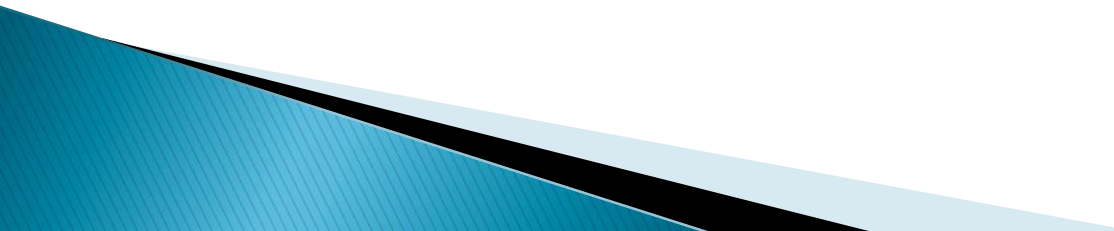
1. PREDAVANJA:

- ❖ Nj. Radić, L. Kukoč Modun, Uvod u analitičku kemiju, Školska knjiga, Zagreb, 2016.
- ❖ Š. Cerjan-Stefanović, Osnove analitičke kemije, Sveučilište u Zagrebu, 1983.
- ❖ D.A. Skoog, D.M. West, F.J. Holler, Osnove analitičke kemije, Školska knjiga Zagreb, 1999.

2. LABORATORIJSKE VJEŽBE:

- ❖ Z. Šoljić, Kvalitativna kemijska analiza anorganskih tvari, FKIT, Zagreb, 2003.
(I. Eškinja, Z. Šoljić, Kvalitativna anorganska kemijska analiza, Tehnološki fakultet, Zagreb, 1992.)

TEMATIKA PRVOG PREDAVANJA:

- ▶ KONVENCIJE ZA PISANJE JEDNADŽBI
  - ▶ DEFINICIJA ANALITIČKE KEMIJE
  - ▶ ZADATAK ANALITIČARA
  - ▶ SIGNAL: INFORMACIJA - DEFINICIJA ANALITA - GUBITAK INFORMACIJA
  - ▶ GRANICA ODREĐIVANJA
-

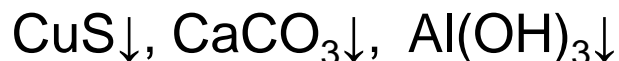
KONVENCIJE ZA PISANJE KEMIJSKIH JEDNADŽBI:

Topivi jaki elektroliti pišu se kao ioni:

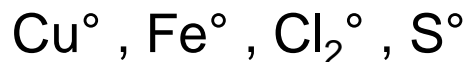

Kao molekule ili atomi pišu se:

a) teško topivi spojevi, talozi

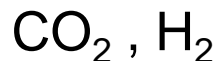
b) metali i nemetali

c) topivi slabi elektroliti

d) plinovi (g)

l = tekuće

c = kristalno

s = čvrsto

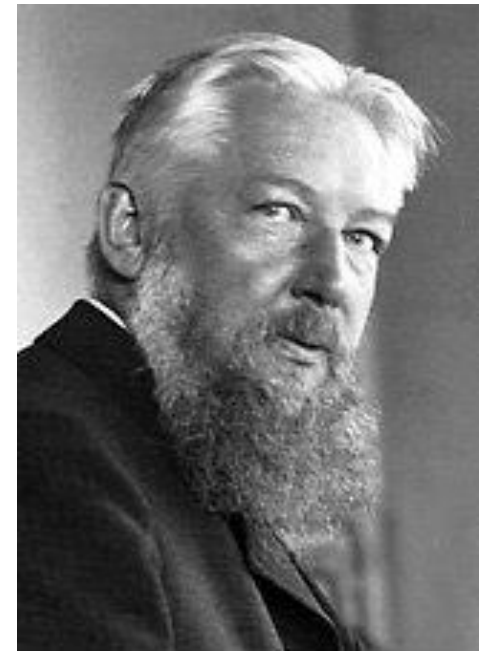
aq = vodena otopina

g = plinovito

Što je ANALITIČKA KEMIJA ?

Analitička kemija:

- ▶ znanstvene temelje postavio njemački kemičar Wilhem Ostwald
- ▶ znanost koja razvija metode i alate nužne za dobivanje informacije o kemijskom sastavu i o njegovim promjenama (primjerice s vremenom), o prostornom rasporedu i strukturi materijala.

**Wilhelm Ostwald
(1853-1932)**

Analitička kemija:

- ▶ multidisciplinarna znanost:
kemija, fizika i odgovarajuća tehnička područja, matematika, posebice teorija vjerojatnosti i statistika.

Praktična primjena analitičke kemije:

- zaštita okoliša i zdravlja
- klinička analiza (medicina)
- industrija
- ispitivanje materijala
- osiguranje kvalitete

Analitička kemija: znanost prikupljanja, određivanja i tumačenja informacija o materijalnom sustavu pomoću znanstvenih metoda.

Analiza: sustavno ispitivanje uzorka.

Uzorak: oblik materije s ukupnom informacijom.

Cilj: dobivanje kvalitativnih i kvantitativnih informacija o kemijskom sastavu i strukturi ispitivanog uzorka.

Uzorak = Materija + Informacija

Uzorak = Analit + Matrica

Analit: supstanca koju treba odrediti

- atom
- ion
- radikal
- funkcionalna grupa
- molekula
- makromolekula

Matrica: uzorak bez analita

Informacije:
- kvalitativna
- kvantitativna

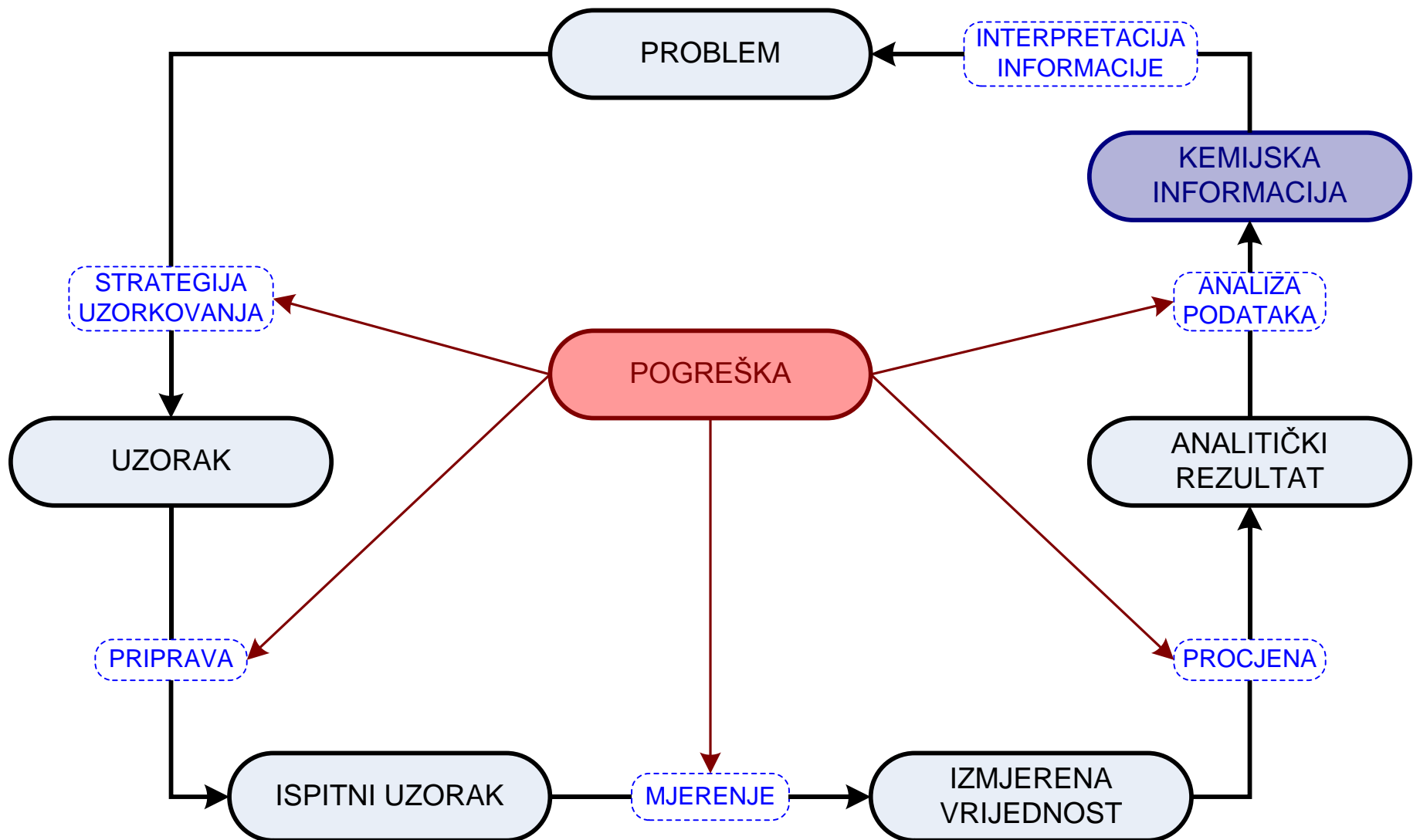
Kvalitativna kemijska analiza:

- ▶ utvrđuje se kemijski sastav tvari u uzorku - "dokazivanje"

Kvantitativna kemijska analiza:

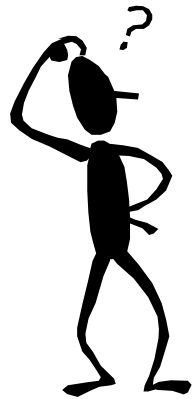
- ▶ utvrđuje se količina pojedine tvari u uzorku - "određivanje"
  - stehiometrijske metode (gravimetrija, volumetrija)
  - nestehiometrijske metode (instrumentalne metode)

ZADATAK ANALITIČARA

GUBITAK INFORMACIJE O ANALITU:

Faktori koji smanjuju osjetljivost i specifičnost:

- ▶ kemijske nečistoće
  - ▶ gubici analita tijekom analize
  - ▶ eksperimentalne poteškoće
  - ▶ sekundarne reakcije
- nužno provoditi slijepu probu
- maskiranje smetajućih tvari

SIGNAL – INFORMACIJA – DEFINICIJA ANALITA:

Neka je neki uzorak vodena otopina.

Nalazi li se u uzorku otopljena jednovalentna živa, olovo i srebro?

SIGNAL – INFORMACIJA – DEFINICIJA ANALITA:

Što je u zadanom uzorku analit?

Pb^{2+} , Ag^+ , Hg_2^{2+}

SIGNAL – INFORMACIJA – DEFINICIJA ANALITA:

Što je u zadanom uzorku matrica?

H₂O, ioni ...

SIGNAL – INFORMACIJA – DEFINICIJA ANALITA:

Određivanje žive(I) [Hg_2^{2+}]

$$K_{\text{pt}}(\text{AgCl})=1,78 \cdot 10^{-10}$$

$$K_{\text{pt}}(\text{Hg}_2\text{Cl}_2)=1,30 \cdot 10^{-18}$$

$$K_{\text{pt}}(\text{PbCl}_2)=1,60 \cdot 10^{-6}$$

Pb^{2+} , Ag^+ , Hg_2^{2+}

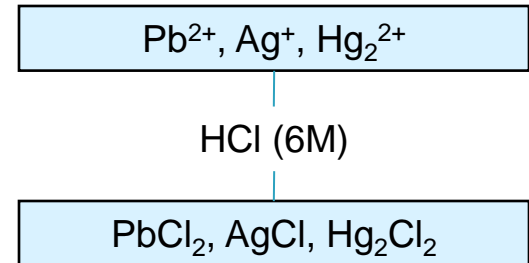
SIGNAL – INFORMACIJA – DEFINICIJA ANALITA:

Određivanje žive(I) [Hg_2^{2+}]

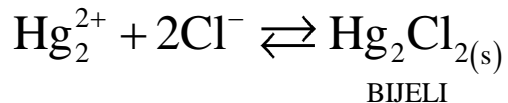
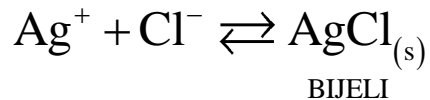
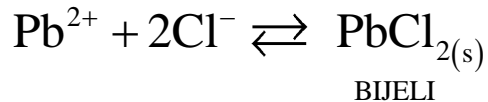
$$K_{\text{pt}}(\text{AgCl}) = 1,78 \cdot 10^{-10}$$

$$K_{\text{pt}}(\text{Hg}_2\text{Cl}_2) = 1,30 \cdot 10^{-18}$$

$$K_{\text{pt}}(\text{PbCl}_2) = 1,60 \cdot 10^{-6}$$

I stupanj: SEPARACIJA – ODJELJIVANJE

SIGNAL – INFORMACIJA – DEFINICIJA ANALITA:

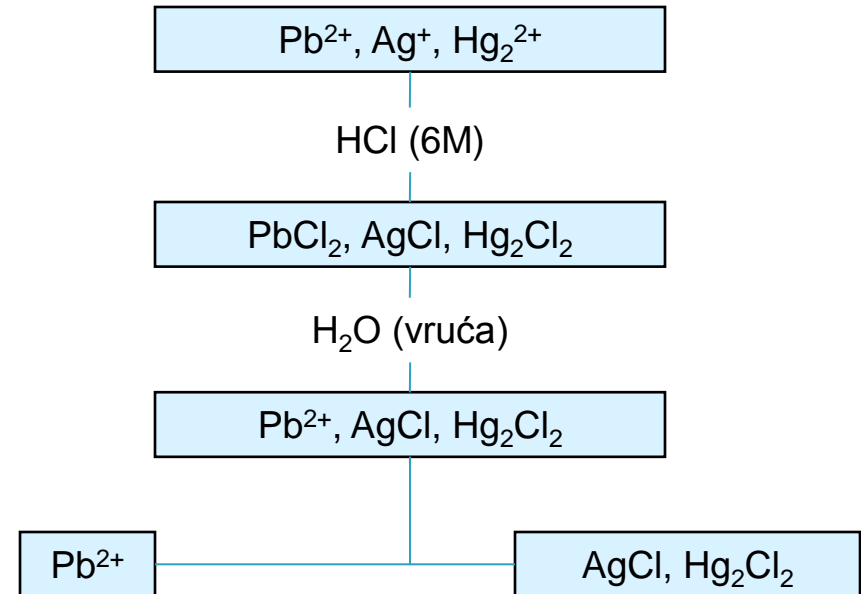
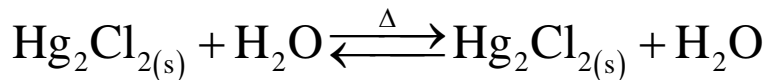
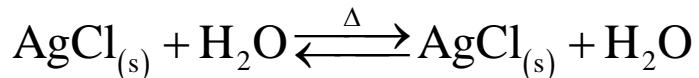
Određivanje žive(I) [Hg_2^{2+}]

$$K_{\text{pt}}(\text{AgCl}) = 1,78 \cdot 10^{-10}$$

$$K_{\text{pt}}(\text{Hg}_2\text{Cl}_2) = 1,30 \cdot 10^{-18}$$

$$K_{\text{pt}}(\text{PbCl}_2) = 1,60 \cdot 10^{-6}$$

II stupanj: SEPARACIJA – ODJELJIVANJE

SIGNAL – INFORMACIJA – DEFINICIJA ANALITA:

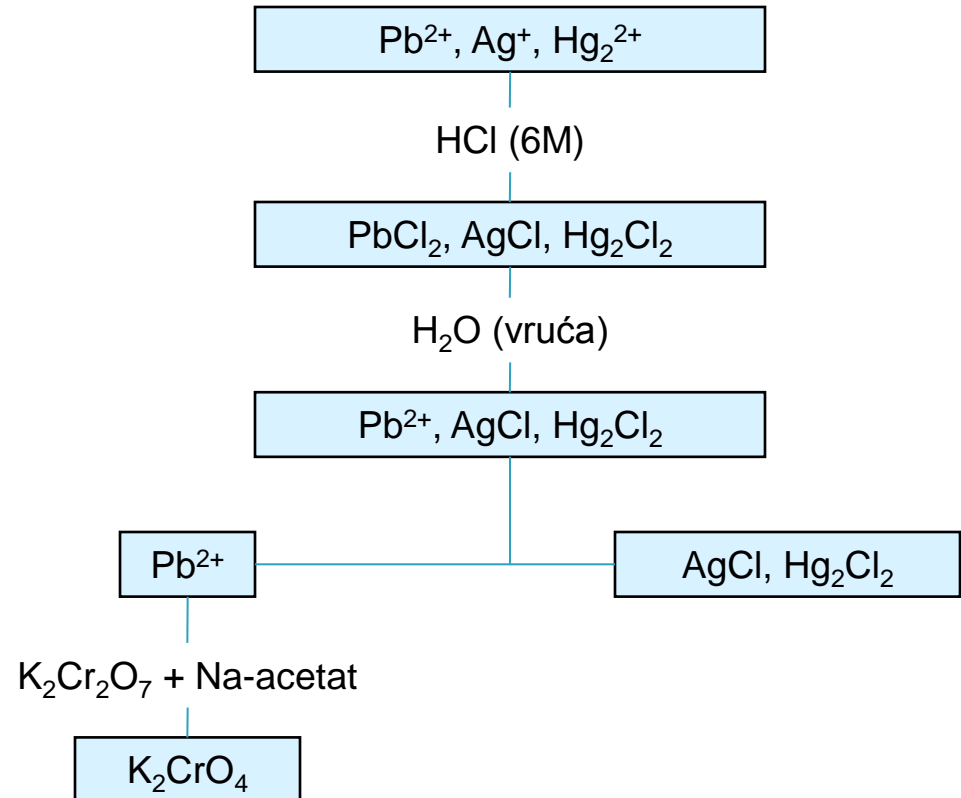
Određivanje žive(I) [Hg_2^{2+}]

$$K_{\text{pt}}(\text{AgCl}) = 1,78 \cdot 10^{-10}$$

$$K_{\text{pt}}(\text{Hg}_2\text{Cl}_2) = 1,30 \cdot 10^{-18}$$

$$K_{\text{pt}}(\text{PbCl}_2) = 1,60 \cdot 10^{-6}$$

III stupanj: IDENTIFIKACIJA – DOKAZ

SIGNAL – INFORMACIJA – DEFINICIJA ANALITA:

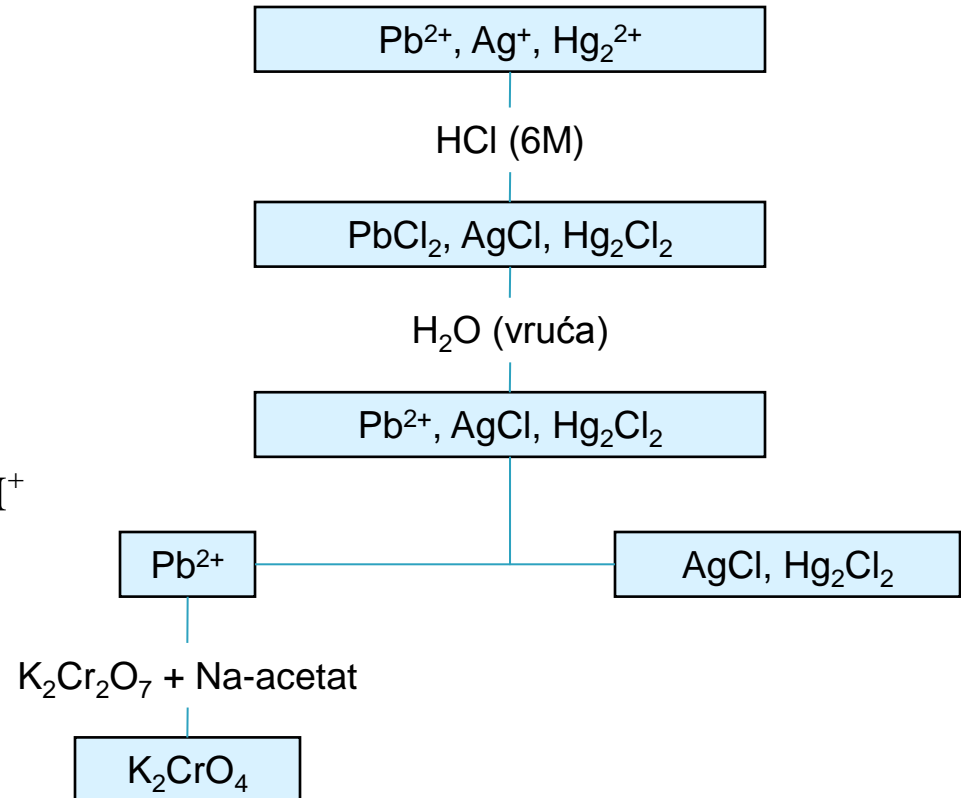
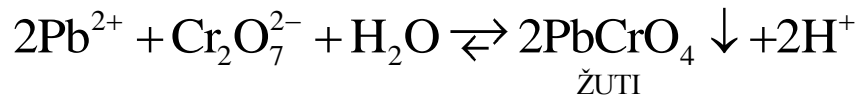
Određivanje žive(I) [Hg₂²⁺]

$$K_{pt}(\text{AgCl}) = 1,78 \cdot 10^{-10}$$

$$K_{pt}(\text{Hg}_2\text{Cl}_2) = 1,30 \cdot 10^{-18}$$

$$K_{pt}(\text{PbCl}_2) = 1,60 \cdot 10^{-6}$$

III stupanj: IDENTIFIKACIJA – DOKAZ

SIGNAL – INFORMACIJA – DEFINICIJA ANALITA:

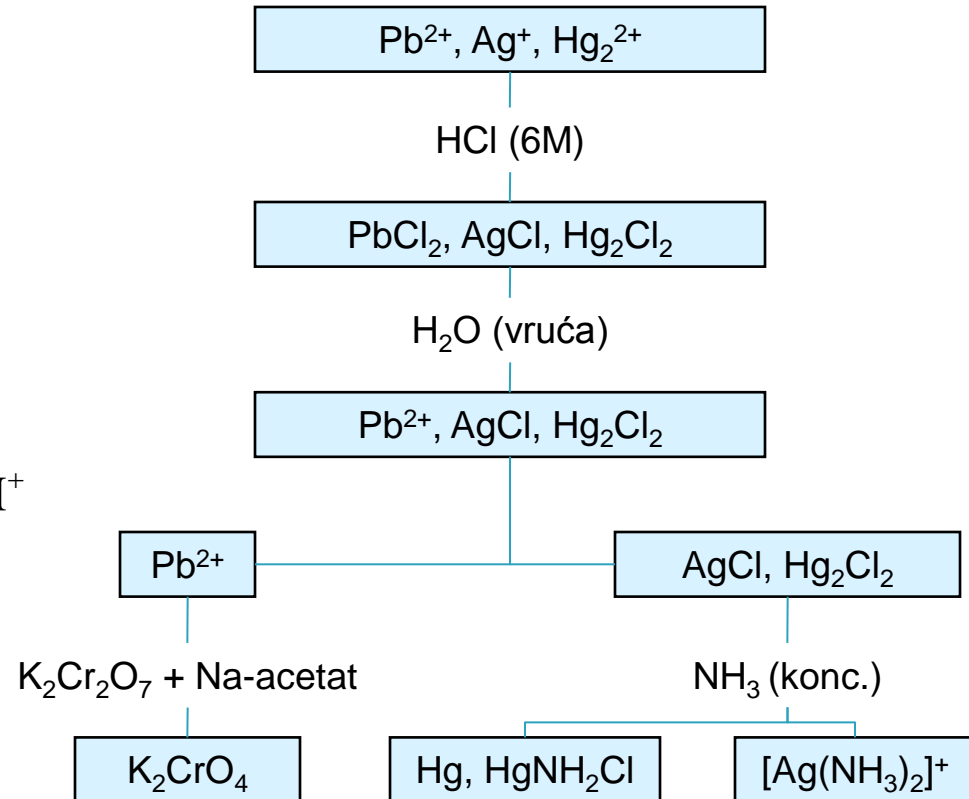
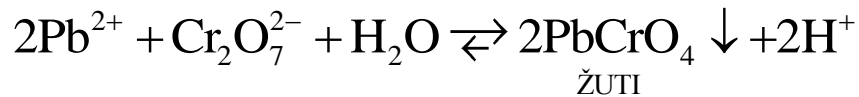
Određivanje žive(I) [Hg₂²⁺]

$$K_{pt}(\text{AgCl}) = 1,78 \cdot 10^{-10}$$

$$K_{pt}(\text{Hg}_2\text{Cl}_2) = 1,30 \cdot 10^{-18}$$

$$K_{pt}(\text{PbCl}_2) = 1,60 \cdot 10^{-6}$$

III stupanj: IDENTIFIKACIJA – DOKAZ

SIGNAL – INFORMACIJA – DEFINICIJA ANALITA:

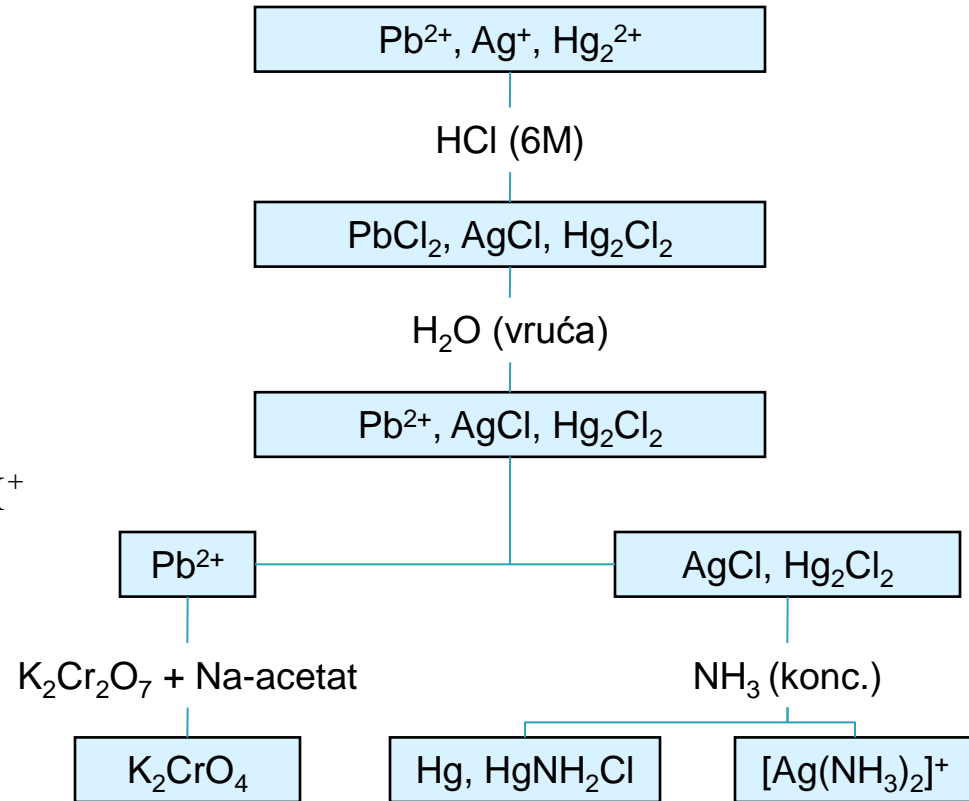
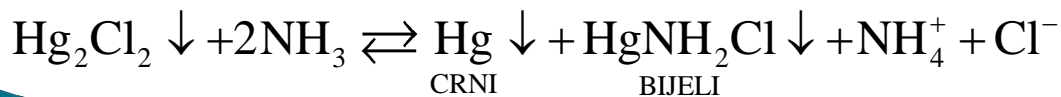
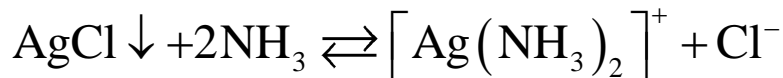
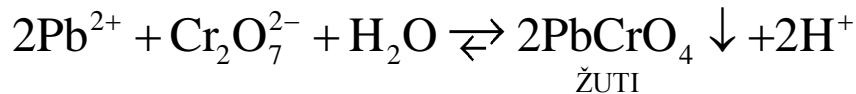
Određivanje žive(I) [Hg₂²⁺]

$$K_{pt}(\text{AgCl}) = 1,78 \cdot 10^{-10}$$

$$K_{pt}(\text{Hg}_2\text{Cl}_2) = 1,30 \cdot 10^{-18}$$

$$K_{pt}(\text{PbCl}_2) = 1,60 \cdot 10^{-6}$$

III stupanj: IDENTIFIKACIJA – DOKAZ

SIGNAL – INFORMACIJA – DEFINICIJA ANALITA:

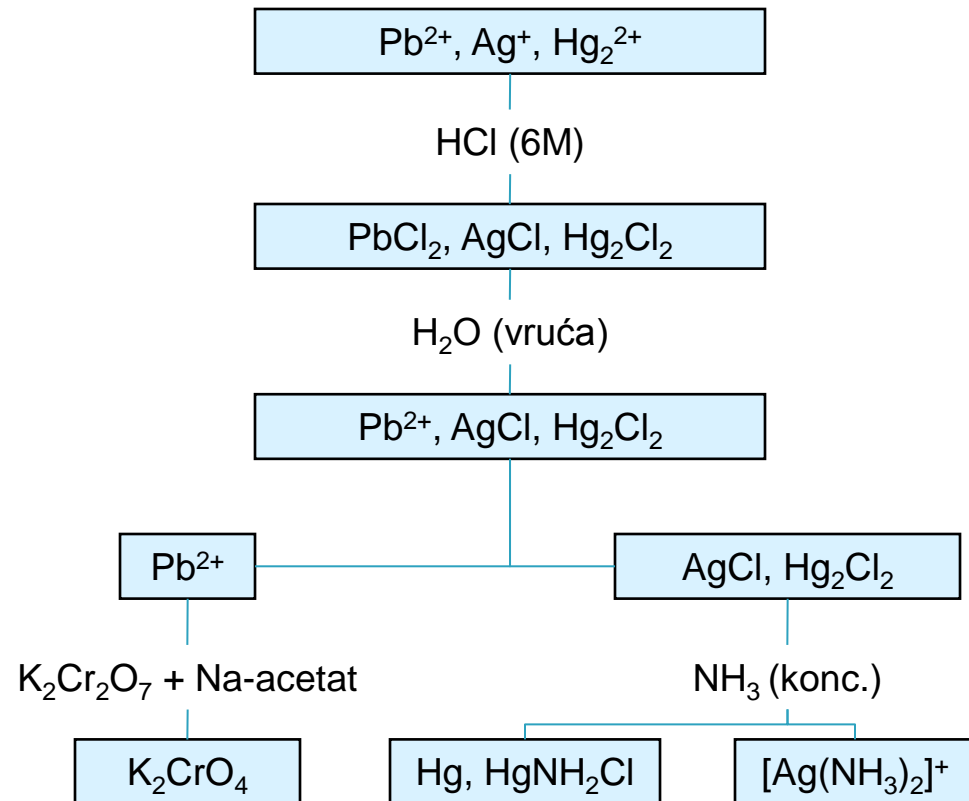
Određivanje žive(I) [Hg_2^{2+}]

$$K_{\text{pt}}(\text{AgCl}) = 1,78 \cdot 10^{-10}$$

$$K_{\text{pt}}(\text{Hg}_2\text{Cl}_2) = 1,30 \cdot 10^{-18}$$

$$K_{\text{pt}}(\text{PbCl}_2) = 1,60 \cdot 10^{-6}$$

III stupanj: IDENTIFIKACIJA – DOKAZ

SIGNAL – INFORMACIJA – DEFINICIJA ANALITA:

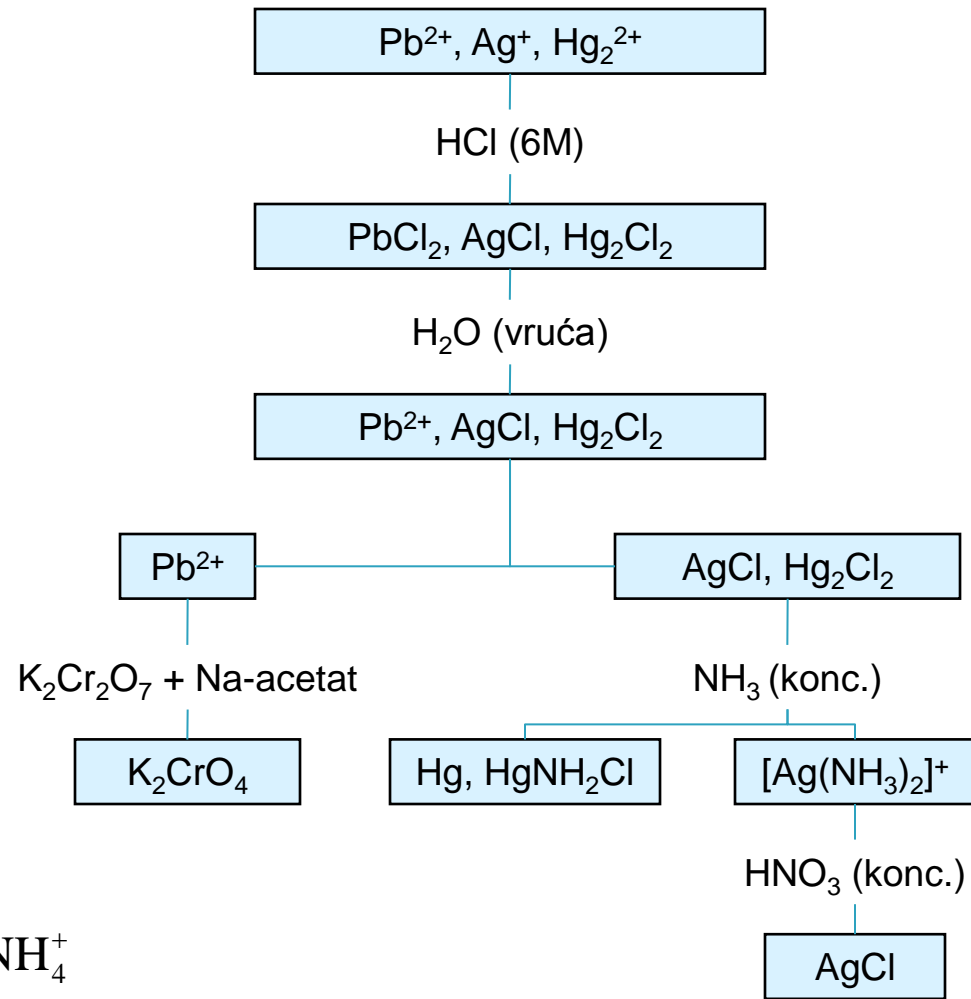
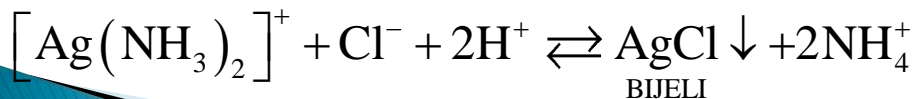
Određivanje žive(I) [Hg₂²⁺]

$$K_{pt}(\text{AgCl}) = 1,78 \cdot 10^{-10}$$

$$K_{pt}(\text{Hg}_2\text{Cl}_2) = 1,30 \cdot 10^{-18}$$

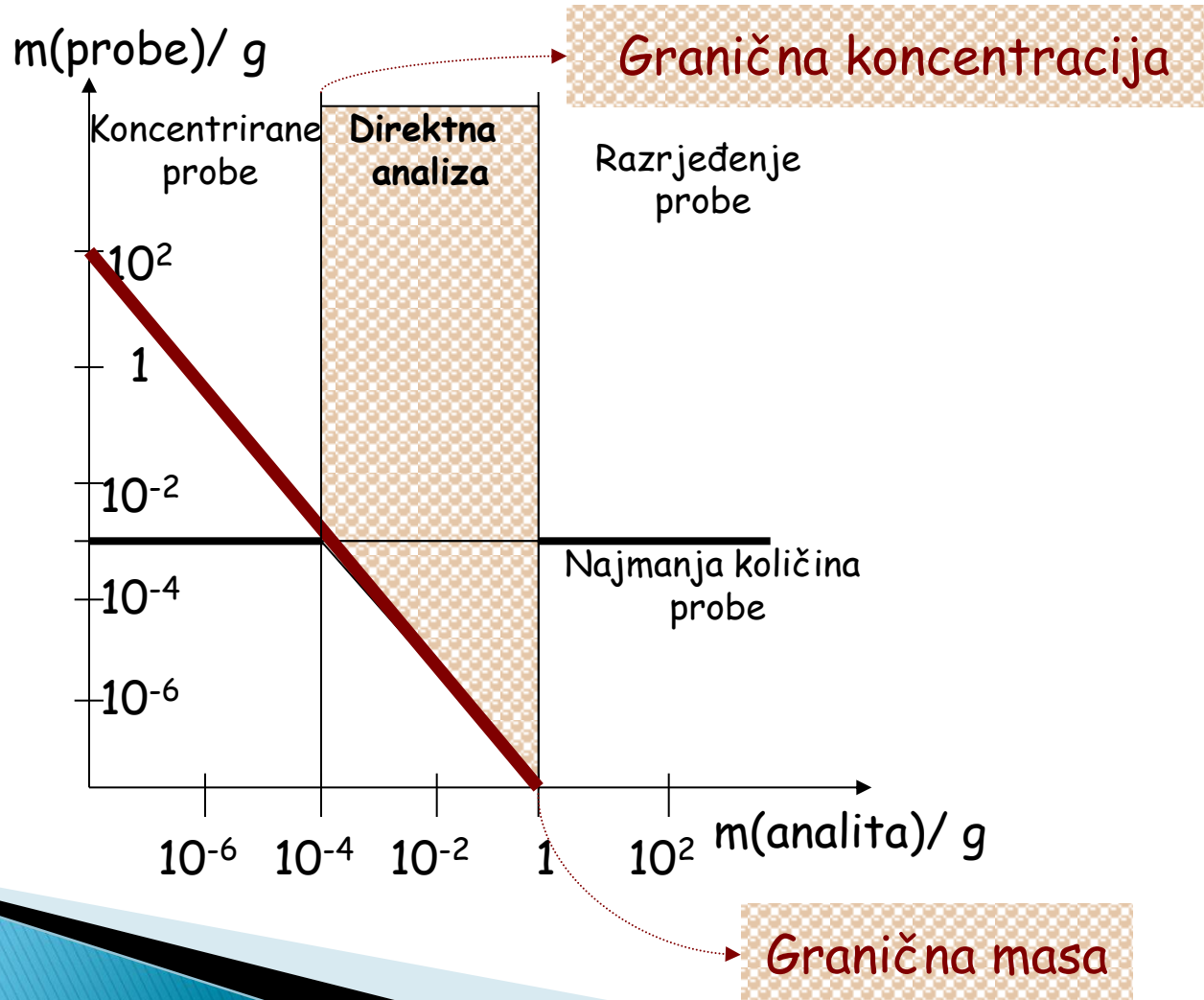
$$K_{pt}(\text{PbCl}_2) = 1,60 \cdot 10^{-6}$$

III stupanj: IDENTIFIKACIJA – DOKAZ

Granice dokazivanja -

Granična vrijednost određivanja je najmanji udio analita koji izaziva specifični signal (osjetljivost)

Klasifikacija postupaka identifikacije po Belcheru

Broj komponenata koje daju pozitivnu reakciju	Oznaka	Klasifikacija postupka
1	α	Specifičan
2 - 3	β	Beta selektivan
4 - 6	γ	Gama selektivan
7 - 10	δ	Delta selektivan
više od 10	-	Neselektivan

Za izvođenje kvalitativne analize moguće je upotrijebiti različite tehnike rada:

Tehnike rada	Masa uzorka	Volumen otopine uzorka	Laboratorijsko posuđe	Odvajanje taloga
Makro-tehnika	0,5 – 10 g	20 – 50 mL	čaše	filtriranje
Semi-mikro-tehnika	10 – 100 mg	0,05 mL (1 kap) – 10 mL	kušalice i kivete	centrifugiranje
Mikro-tehnika	1 – 10 mg	0,05 – 0,1 mL	jažice ili satna stakalca	-
Ultra-mikro-tehnika	<1 mg	<0,1 mL	na samom uzorku	-

Količinski odnos komponenata definira analit:

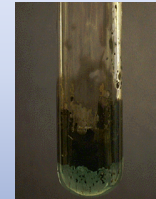
- GLAVNA komponenta (5-100%)
- SPOREDNA komponenta (0,01-5%)
- komponenta u TRAGOVIMA (<0,01%)

Semi-mikro kvalitativna kemijska analiza anorganskog uzorka obuhvaća:

- ▶ Prva zapažanja i pripremu uzoraka za analizu

- ▶ Ispitivanje čvrstog uzorka

- ▶ Dokazivanje kationa

- ▶ Dokazivanje aniona

